

A man in a black cape is kissing a woman on the cheek. The woman has her eyes closed and a serene expression. The man is wearing a black shirt and a black cape that flows around them. The background is a plain, light-colored wall.

Nacionalinė
Ispanijos
prozos
premija

JAVIER
MARÍAS

ISI
MYL
ĖJI
MAI

Alma littera

Tą dieną Desverną (arba Deverné) mačiau paskutinį kartą, kaip ir jo žmona Luiza. Atrodytų, keista ir turbūt neteisinga, juk ji vis dėlto buvo jo žmona, o aš – tik nepažįstamoji, su kuria jis niekada nė žodžiu nepersimetė – net nežinojau, kuo jis vardu. Kai sužinojau, buvo jau per vėlu – laikraštyje išvydau jo nuotrauką: subadytas peiliu, suplėšytais marškiniais, jis veikiausiai jau merdėjo ir nebesuvokė esąs gyvas žmogus – mirė taip ir nebeatgavęs sąmonės. Turbūt paskiausia, ką spėjo suvokti, buvo tai, kad jį užpuolė kažkoks žmogus – per klaidą ir be jokios priežasties – ir kad tas žmogus paduria jį peiliu – kartą, antrą, trečią, – bado negailestingai, tarsi norėtų jį sunaikinti ir be pėdsakų nušluoti nuo žemės paviršiaus. Kam buvo per vėlu? Atvirai sakant, nežinau. Bet, kam nors mirus, pirmiausia pagalvojame, kad jau viskas, per vėlu, – juo labiau per vėlu to žmogaus laukti, jei dar kažko tikėjomės, – belieka išbraukti jį iš sąrašo. Net jei tai būtų labai artimas žmogus – žinoma, šiuo atveju atsiveikinti dar sunkiau, ir mes apverkiame mirusįjį, o mintys apie jį neapleidžia nė akimirkai, kad ir kur būtume, ir ilgą laiką atrodo, kad su praradimu niekada neapsiprasime. Bet jau nuo pat pradžių – vos tik išgirdę, kad žmogus mirė, – žinome, kad jau niekada nieko iš jo nebus, nė menkiausios smulkmenos – telefono skambučio ar paiko klausimo („Ar

nepalikau automobilyje savo raktų?“, „Kada šiandien paimti vaikus?“). Nieko. Visiškai nieko. Nežinau, kodėl taip įvyksta ir kaip susigyvena tvirtas žinojimas apie negrįžtamą netektį su netikėjimu, kad visa tai galėjo įvykti, kad kažkas jau niekada nebeateis, nepasakys nė žodžio ir nežengs nė žingsnio artyn ar tolyn, nei pažvelgs į mus, nei nususuks nuo mūsų. Nežinau, kodėl mūsų viltis gyva, pagaliau neįsivaizduoju, kaip mes tai išstveriamo. Kartais netgi užmirštame savo širdgėlą – vėliau, kai praeina šiek tiek laiko, – ir nutolstame nuo tų, kurių su mumis nebėra, kurie visam laikui pasiliko praeityje.

Bet aš jį dažnai matydavau rytais, girdėjau juokiantis ir kalbant, tai truko kelerius metus, kiekvieną rytą, bet ne anksčiau metu – tiesą sakant, kone visada vėluodavau į darbą, kad neprarasčiau galimybės bent trumpam pabūti šalia tos poros (ne prie jo, nesupraskite neteisingai, nes jie abu mane veikė raminausiai ir pakeldavo nuotaiką prieš darbo dienos pradžią). Pamatyti juos abu tapo man kone būtinybe. Ne, žodis „būtinybė“ netinka įvardyti tam, kas teikia džiaugsmą ir ramybę. Gal tai vertėtų vadinti prietarų? Bet irgi ne: juk netikėjau, kad jei sykiu nepusryčiausime, t. y. jei nepabūsiu šalia jų, diena bus bloga; tiesiog žinojau, kad dienos pradžioje jų nesutikusi neteksiu to pakilios nuotaikos užtaiso, kurį jie man kas rytą suteikdavo, ir į darbą ateisiu paniurusi. Matyti juos man reiškė prisiliesti prie tvarkingo pasaulio arba, jei norite, pasaulio, kuriame vyrauja harmonija ir kurio mažyte dalele buvo jie patys, o prisiliesti prie tokio ne visada pavyksta (kaip, beje, prie bet kurio pasaulio ir gyvenimo, net jeigu tai ir žinomo žmogaus viešai demonstruojamas gyvenimas). Todėl nenorėjau ilgam užsidaryti darbe jų nepamačiusi. Nežvilgčiojau paslapčia, tik nepastebimai juos stebėdavau, nes mažiausia troškau jiems trukdyti, nenorėjau, kad jie pasijustų nejaukiai, o juo labiau išsigastų, juk pati nukentėčiau kur

kas daugiau už juos. Man užteko, kad kvėpuoju tuo pačiu oru, užteko išlikti nepastebima interjero dalimi, rytiniu ritualu, kol jiedu atsisveikins iki kito susitikimo, veikiausiai per vakarienę. Tą dieną, kai mudvi su jo žmona paskutinį kartą ją matėme, jiedu negalėjo vakarieniauti drauge. Negalėjo netgi papietauti. Ji pralaukė jo dvidešimt minučių restorane prie staliuko, kiek nustebusi, kad jis vėluoja, bet neįtardama nieko baisaus, tada suskambo telefonas, ir jos pasaulis sugriuvo, ir ji daugiau niekada nebelaukė savo vyro.

Jau pirmą dieną pastebėjau, kad jiedu vedę, jam – apie penkiasdešimt, ji – kiek jaunesnė, galbūt nesulaukusi nė keturiasdešimties. Maloniausia buvo žiūrėti, kaip puikiai jiedu leidžia laiką dviese. Tokiu metu, kai beveik niekas ne tik neturi ūpo džiūgauti ir juokauti, bet išvis ką nors veikti, jiedu nesustodami šnekėjosi, juokavo ir kurstė vienas kitą, tarsi susitikę po ilgo išsiskyrimo arba net naujai susipažinę, o ne ką tik sykiu išėję iš namų ir palikę vaikus mokykloje. Tarsi ne kartu rengėsi tuo pat metu ruošdamiesi į darbą (galbūt net tame pačiame vonios kambaryje). O dar anksčiau ne nubudo tame pačiame guolyje; pirmiausia, ką pamatė jis vos pravėręs akis, buvo Luiza, o pirmiausia, ką pamatė ji – jos vyras, ir taip diena iš dienos jau daugybę metų, nes vaikai, kuriuos kartais atsivesdavo, jau buvo ūgtelėję: mergaitei kokie aštuoneri, berniukui, nepaprastai panašiam į tėvą, – maždaug ketveri.

Jis rengėsi šiek tiek senamadiškai, bet niekada neatrodė juokingai ar kaip nevykėlis. Visada vilkėdavo kostiumą, prie kurio būdavo kruopščiai priderinti pagal užsakymą siūti marškiniai su sąsagomis rankovėse ir brangus santūrių spalvų kaklaraištis, iš švarko kišenėlės kyšojo nosinės kraštelis. Juodi suvarstomi batai su raišteliais (tik pavasariui įpusėjus prie šviesaus kostiumo avėdavo zomšinius batus) – visada

išblizginti, rankos išpuoselėtos. Nepaisant to, jis atrodė labai paprastai ir nebuvo panašus nei į manieringą aukštą viršininką, nei į išsipusčiusį pižoną – veikiau priminė žmogų, kuriam išsiauklėjimas neleidžia išeiti iš namų apsirengus kitaip. Bent jau darbo dienomis. Sakytum, tėvo būtų įskiepyta, kad nuo tam tikro amžiaus reikia taip rengtis: nepaisyti madų, kurios nuolat keičiasi, nekreipti dėmesio į šių laikų paprotį, kai visi vaikšto it skarmaliai. Jo stilius buvo toks išbaigtai klasikinis, jog niekada nepastebėjau jokios ekstravagantiškos detalės. Nors nesistengė atrodyti išskirtinis, vis tiek toks buvo, bent jau toje kavinėje, kur visuomet jį matydavau, ką jau kalbėti apie mūsų seniai tradicijas pamiršusį miestą. Natūraliai ir paprastai jis atrodė ir todėl, kad buvo nuoširdus, linksmas bei draugiškas žmogus, apie tokius sakoma „savas“ (beje, su padavėjais jis elgėsi visai kitaip, kreipdavosi „jūs“, bendraudavo neįprastai maloniai, bet be saldaus šleikštumo). Kartkartėmis nusijuokdavo – garsiai ir užkrečiamai, bet jokių būdu nesuerzindamas aplinkinių. Juoktis mokėjo iš širdies ir patraukliai, ir juokdavosi ne todėl, kad norėdavo įsiteikti pašnekovui arba iš atlaidumo: jis tarsi dėkodavo už suteiktą malonumą – dvasine prasme buvo dosnus žmogus, gebantis įvertinti humorą ir pasidžiaugti kieno nors vykusiu pokštu. Galbūt jis taip reaguodavo į žmonos juokavimą, apskritai būna žmonių, kurie mus prajuokina net patys to nežinodami. Jiems tai pavyksta pirmiausia dėl to, kad mes laimingi jau vien būdami su jais, ir mes pasirenkę kvatotis bet kokia dingstimi arba be jokios dingsties vien todėl, kad tie žmonės yra šalia, kad mes juos matome ir girdime, nors jie nepasako nieko ypatingo, galbūt kartais netgi paistylėstės, bet mums tai vis tiek juokinga. Šie, regis, ir buvo tokie žmonės vienas kitam, nors nekilo abejonių, kad jiedu seniai vedę, niekada jų pašnekėsiuose neišgirdau jokios nusaldintos ar apsimestinės gaidelės, jokio išmokto gesto, kokių daž-

nai galima pastebėti tarp kai kurių ilgus metus gyvenančių porų, kurioms būtina parodyti, kad jos vis dar myli vienas kitą, tarsi tai būtų jų vertę keliantis nuopelnas ar patrauklumo suteikiantis papuošalas. Šiedu, regis, norėjo vienas kitam patikti, atrodė, kad asistavimas ir suartėjimas jiems dar priešaky. Arba jie taip mylėjo ir vertino vienas kitą dar nuo tada, kai nebuvo vedę arba net nebuvo pora, ir taip tebemylėjo ir vertino vienas kitą visus tuos metus, kad bet koku atveju jis būtų pasirinkęs ją, o ji – jį kaip draugą, palydovą, pašnekovą ar bendrininką. Ir ne todėl, kad jiedu sutuoktiniai, ne dėl patogumo, įpročio ar net ištikimybės, o tik todėl, kad buvo visiškai tikri: kad ir kas būtų, kad ir kas nutiktų, kad ir ką tektų papasakoti ar išklausyti, jai su juo, o jam su ja visada bus įdomiau nei su kuo nors kitu. Jam su niekuo nebus taip įdomu kaip su ja, o jai su niekuo nebus geriau kaip su juo. Jiedu buvo draugai, o svarbiausia – suprato vienas kitą.

Migelio Desverno (arba Devernė) veido bruožai buvo labai malonūs, o žvilgsnis toks vyriškai generoriškas, kad išsyk sukeldavo simpatiją. Spėju, kad jo žavesiui būtų sunku atsispirti. Gali būti, kad dėl to pirmiausia atkreipiau dėmesį kaip tik į jį, arba jo dėka atkreipiau dėmesį ir į Luizą, nes ją vieną, be jo, matydavau gana dažnai, – vyras visada iš kavinės išeidavo anksčiau, o ji dar kelias minutes pasilikdavo, kartais surūkyti cigaretės, kartais su kuo nors paplepėti (pasitaikydavo, kad jau besirengiant išeiti pasirodydavo kuri nors iš jos draugių, ar iš darbo, ar mamos, kurių vaikai mokėsi toje pačioje mokykloje kaip ir Desvernų atžalos), – o vyro be žmonos niekada nemačiau. Vieno jo net neįsivaizduoju, pats vienas man jis net neegzistavo, šalia jo visada turėjo būti žmona (tai buvo viena iš priežasčių, kodėl ne iš karto atpažinau jį nuotraukoje iš laikraščio, nes ten nebuvo Luizos), bet mane sudomino, jei taip galima sakyti, jiedu abu. Ir iš karto.

Desverno plaukai buvo trumpai kirpti, tankūs ir juodi (tik ties smilkiniais, kur labiau garbanojosi, buvo kiek žilstelėję – gali būti, kad jei būtų užsiauginęs žandeną, jos raitytųsi padrikomis garbanėlėmis), akys guvios, ramios ir linksmos. Kai klausydavosi, jo akys naiviai, kone vaikiškai spindėdavo, tai buvo akys žmogaus, kuriam gyventi apskritai sma-

gu ir kuris nė už ką nepraleis progos pasimėgauti visomis įdomiomis ir viliojančiomis akimirkomis, kurių pilnas gyvenimas, net jei tektų susidurti su nesėkmėmis ir sunkumais. Nors manau, kad jo daliai bėdų ir sunkumų patirti teko nedaug, kitaip vargiai jo akys būtų išlikusios tokios pat besišypsančios ir patiklios. Tos pilkos akys, regis, pastebėdavo kiekvieną smulkmeną, smalsiai susidomėjusios apžiūrinėjo net ir tai, ką matydavo kasdien, ir tą pačią kavinės patalpą Principė de Vergaros gatvės pradžioje, ir padavėjus, ir mano nebylią povyžą. Smakre turėjo duobutę. Žiūrėdama į ją prisiminiau tokį epizodą iš seno filmo, kuriame kažkokia aktorė bedusi į ją smiliumi Robertą Mitčiumą, Kerį Grantą ar Kirką Dagleisą (dabar jau nepamenu, kurį būtent) klausia, kaip jie įsigudrina taip švariai tą vietą nusiskusti. Man irgi kiekvieną rytą knietėdavo pakilti iš už savo stalelio ir priėjus prie Desverno paklausti to paties, ir smiliumi arba didžiuoju pirštu atsargiai paliesti jo smakrą. Visada atrodė nepriekaištingai nusiskutęs, jo duobutė taip pat.

Jie į mane kreipdavo kur kas mažiau dėmesio negu aš į juos. Šimtą kartų mažiau. Užsisakydavo pusryčius prie baru, paskui nusinešdavo prie stalelio – paprastai prie didžiojo lango su vaizdu į gatvę. Aš visada atsisėsdavau salės gilumoje, tolėliau nuo jų. Pavasarį ir vasarą staleliai būdavo išnešami į lauko terasą, tada sėdėdavome ten, o padavėjai perduodavo užsakymus pro atvirą langelį ties baru, dėl to lankytojams tekdavo po keletą kartų praeiti tarp stalelių pirmyn ir atgal, taigi dažniau pakliūdavome į vieni kitų regėjimo lauką. Ir su Desvernu, ir su Luiza ne sykį buvome susitikę akimis, bet visada tik akimirkai. Tačiau nieko, išskyrus smalsumą, jų akyse nepastebėjau: jokių ketinimų, jokio noro žengti kitą žingsnį. Jis nė sykiu nepažvelgė į mane susidomėjęs, smerkiamai ar su panieka (būčiau išsyk juo nusivylusi), jos akyse irgi niekada nemačiau įtarumo, pasipūtimo ar abejingumo ir tuo labai

džiaugiausi: būtų labai nemalonu perskaityti jos žvilgsnyje ką nors panašaus. Jiedu abu man patiko. Abudu sykiu. Ne, aš jiems nepavydėjau, tiesiog žiūrėdama į juos pajusdavau palengvėjimą, kad gyvenime dar pasitaiko tokių, pavadinkime, tobulų porų. O dar labiau mane džiugino tai, kad Luiza visiškai nepanaši į Desverną. Ji buvo vieno ūgio su vyru, juodbruva, tamsiais, kone juodais, pečius siekiančiais plaukais. Šalia vyro, besirengiančio pagal visus klasikinio stiliaus kanonus, tikiesi matyti tokią pat elegantišką, klasikiniu stiliumi vilkinčią moterį, – sijonu ir dažniausia aukštakulniais bateliais, – nors kartais ir nukrypstančią nuo klasikinio stiliaus, pavyzdžiui, pasirinkusią *Céline* prekinio ženklą drabužius ar vieną kitą ryškų papuošalą. O ji, priešingai, derino sportinį stilių su kitokiu, kurio negaliu tiksliai apibrėžti: tai buvo jos savitas stilius – laisvas, nevaržomas, gaivus, bet jo niekaip nepavadintum klasikiniu. Prie kelnų – dažniausiai tai būdavo džinsai – prisiderindavo įprastą striukę bei aulinukus arba batus lygiu padu; prie sijono – laivelius be ypatingų detalių vidutinio aukščio kulnu, beveik tokius pat daugelis moterų avėjo šeštajame dešimtmetyje. Vasarą mėgdavo avėti labai lengvas basutes siaurais dirželiais, atidengiančias mažas ir jos ūgiui itin smulkias pėdas. Niekada nepastebėjau kokio nors papuošalo, ji mėgo rankines su ilga rankena ir naudodavo labai mažai kosmetikos. Atrodė tokia pat atvira ir simpatiška, juokdavosi taip pat linksmi ir užkrečiamai (tik ne taip garsiai), apnuogindama akinamo baltumo dantis. Tuo metu jos veide atsirasdavo kažkas vaikiško – turbūt taip juoktis ji išmoko kokių ketverių, ir nuo to laiko taip juokdavosi visada, o gal taip atrodė dėl to, kad besijuokiant jos skruostai suapvalėdavo. Jie, regis, įprato atokvėpio minutę leisti sau pabūti dviese, pasibaigus šeimoms su mažais vaikais įprastam rytiniam skubėjimui ir prieš pradėdant kiekvienam savo darbus. Nedidelė pauzė, valandėlė tik sau patiems, kad paga-

liau atsižiūrėtų vienas į kitą ir į valias paplepėtų, kad kasdieniame šurmulyje neprarastų tarpusavio ryšio. Man visada buvo įdomu, apie ką jiedu kalbasi, ką pasakoja vienas kitam? Neįtikėtina, kad jie tiek turi ką papasakoti tam, su kuriuo kartu gulasi ir keliasi ir apie kurį veikiausiai žino viską iki smulkmenų: ką kitas veikia, ką galvoja ir ko nori. Jų pokalbių negirdėjau, mane pasiekdavo tik nuotrupos arba paskiri žodžiai. Kartą nugirdau, kad vadina ją „princese“.

Trumpai tariant, linkėjau jiems visokeriopos laimės, kaip romano ar kino filmo herojams, kuriems pradedi simpatizuoti iš anksto žinodamas, kad jiems nutiks kažkas blogo ir drastiškai pakreips jų likimą, nes kitaip nei romano, nei filmo nebūtų. Bet realiame gyvenime nebūtinai turėjo taip nutikti, ir aš vyliausi juos ir toliau matyti kiekvieną rytą tokius, kokie buvo, tikėdamasi, kad niekada neateis tokia diena, kai jie neturės ką vienas kitam pasakyti, kai vieno iš jų (o gal abiejų) balse pasigirs priekaištas ar susierzinimas. Tai buvo kuklus ir mielas širdžiai spektaklis, kuris kiekvieną rytą pakeldavo man ūpą prieš einant į leidyklą tęsti kovos su didybės manija apsėstu viršininuku ir nuobodomis rašytojais. Jeigu Luizos su Desvernu kelias dienas nebūdavo, labai jų pasigedavau, o darbo dieną pradėdavau prasčiau nusiteikusi. Jaučiausi šiek tiek jiems skolinga – net patys to nežinodami, nė neįtardami, jie man padėdavo. Leido svajoti ir suteikė galimybę įsivaizduoti jų gyvenimą, kuris man atrodė toks laimingas ir giedras, kad netgi džiaugiausi, jog negalėsiu patikrinti, kaip iš tiesų yra: neturėjau ko apie tai paklausti, vadinasi, ir išsklaidyti tų apžavų (mano gyvenimo tokiu niekaip nepavaldintum, todėl vos išėjusi iš kavinės pamiršdavau tą „idealią porą“ ir prisimindavau tik kitą rytą, kai autobuse keikdavau savo darbą, dėl kurio reikia taip anksti keltis). Būčiau labai norėjusi pasiūlyti jiems ką nors panašaus, deja, tai nebuvo tas atvejis. Jiems nereikėjo manęs, kaip veikiausiai ir nieko

kito, jiems buvau beveik nematoma, užgožta jų pasitenkinimo. Tik du kartus, prieš išeinant ir jau po atsisveikinimo bučinio žmonai (Luiza, beje, niekada nelikdavo sėdėti ir atsakydavo į jo bučinį stovėdama), jis pakėlęs ranką atsisveikino su padavėjais ir linktelėjo man – tai buvo vos pastebimas judesys palenkus galvą – tarsi būčiau viena iš padavėjų. Jo pastabioji žmona irgi du kartus – ir tomis pat dienomis kaip jos vyras – linktelėjo man išeinant (kaip visuomet – jam išėjus anksčiau už ją). Bet kai tik aš norėdavau atsakyti tuo pačiu, – nors dar nežymesniu kaip jų galvos linktelėjimu, – nei Desvernas, nei Luiza jau į mane nebežiūrėdavo.

Matydavau juos kone kasdien, bet nežinojau nei kas jie tokie, nei ką veikia. Viena nekėlė abejonių – jie buvo pasiturintys žmonės. Gal ir ne turtuoliai, bet puikiai apsirūpinę. Jei būtų buvę turtuoliai, vaikus į mokyklą vežiotų vairuotojas, o jie – buvau tuo tikra – prieš trumpam užsukdami į kavinę pusryčiauti nuvesdavo juos ten (veikiausiai į „Estilo“ mokyklą vos už kelių žingsnių, o gal kokią nors kitą: šiame rajone jų nemažai, aš pati vaikystėje lankiau vieną netoliese, Okendo gatvėje). Ir negi jie pusryčiautų kasdien šioje niekuo neišsiskiriančioje kavinėje? Ir negi apie devintą valandą ryto eitų (pirma jis, kiek vėliau – ji) kiekvienas į savo darbus? O kad jie iš kavinės tikrai eina į darbus, man patvirtino padavėjai (kartą paklausiau, ką jie žino apie tą porą), o vėliau tai patvirtino ir viena kolegė iš leidyklos, su kuria kalbėjausi apie tą klaišką įvykį, ir nepaisant to, kad Desvernas pažinojo ne ką geriau už mane, jai pasisekė apie juos iškapstyti kai ką daugiau – liežuvautojai visada ras būdų išsiaiškinti jiems rūpimus dalykus, ypač jei tai susiję su tamsiomis dėmėmis kieno nors biografijoje arba su kam nors atsitikusia nelaime, nors jie patys su tuo niekaip nesusiję.

Kartą birželio pabaigoje jie nepasirodė. Savaime tai nebuvo nieko keista – ir anksčiau taip nutikdavo: kur nors išva-

žiuodavo arba būdavo per daug užsiėmę, kad leistų sau kasdienines pertraukėles, kuriomis taip mėgavdavosi. Paskui pati išvažiavau beveik savaitei – viršininkas išsiuntė mane į kasmetinę knygų mugę užsienyje leidyklos reklamuoti (nes pats tingėjo). Kol manęs nebuvo, jie nepasirodė, sugrįžusi irgi jų nė sykio nesutikau kavinėje, ir tada sunerimau – ne tiek dėl jų, kiek dėl pačios savęs: juk taip nesinorėjo prarasti mažyčio kasrytinio malonumo. „Kaip lengvai iš mūsų gyvenimo gali išnykti žmonės, – pagalvojau. – Pakanka pakeisti darbą arba gyvenamąją vietą, ir daugiau niekada jų gali nebesutikti, ir net nieko apie juos nežinoti. Ką ten naujas darbas, užtenka pakeisti senojo dienotvarkę. Kokie trapūs tie ryšiai, užmegzti vien keliais probėgšmais mestais žvilgsniais.“ Turbūt reikėjo juos užkalbinti, – apgailestavau, – retsykais persimesti bent pora žodžių su tais, kurie taip ilgai mane džiugino. Visai ne dėl to, kad norėčiau jiems trukdyti, sukelti nepatogumų ar mėginčiau pratęsti bendravimą už kavinės ribų – apie tai net nekalbu: tiesiog norėjau išreikšti palankumą ir susižavėjimą, kad nuo tos dienos galėčiau sveikintis su jais ir jausti pareigą atsisveikinti, jei kada nors nutarčiau palikti darbą leidykloje ir daugiau nebeužsukčiau į šią kavinę. Jie tokiu būdu irgi jaustų pareigą su manimi atsisveikinti, jei sumanytų kur nors išvykti arba staiga pasikeistų įpročiai – kaip mūsų gatvės prekeivis visus gyventojus įspėja, kad uždaro arba parduoda savo verslą, arba mes įspėjame kaimynus, kad išsikraustome. Taip elgiamės visada – bent jau tam, kad suprastume, jog prarandame žmones, kurie tapo mūsų gyvenimo dalimi, net jeigu matydavome juos tik iš tolo ir net neskiriame jų veidų.

Taigi, galų gale ryžausi paklausti padavėjų. Anot jų, pora jau išvykusi atostogauti. Man pasirodė, kad tai veikiau jų prielaida, turbūt jie nieko nežinojo. Atostogų metas dar nebuvo prasidėjęs, bet yra žmonių, kuriems nepatinka Madri-

de liepos mėnesį, kai karštis tampa nepakeliamas, o Luiza ir jos vyras galbūt galėjo sau leisti atostogauti du mėnesius – jie atrodė gana pasiturintys ir nesuvaržyti, labai tikėtina, kad ir pajamos priklausė tik nuo jų pačių. Nors ir labai nusiminiau pagalvojusi, kad iki rugsėjo netekau savo nedidelės rytinės šventės, guodė mintis, kad jie grįš, kad nepradingo iš mano pasaulio visam laikui.

Pamenu, kaip tik tomis dienomis patraukė dėmesį straipsnis laikraštyje apie Madrido verslininko mirtį, bet skubiai perverčiau kitą puslapį vos pažvelgusi į siaubingą nuotrauką: tiesiog gatvės vidury gulėjo peiliu sužalotas žmogus – be švarko, be marškinių (tiksliau, suplėšytais ir iš kelnių išsipešusiais marškiniais), apsuptas gydytojų, kurie bandė suteikti jam pagalbą ir išgelbėti gyvybę, ir kraujo klanas, ir tie balti marškiniai su kraujo dėmėmis – arba tai aš pati prisigalvojau, juk nuotrauką mačiau tik probėgšmais. Nukentėjusiojo veido neįmanoma įžiūrėti, nors aš ir nenorėjau: negaliu pakęsti tos šiuolaikinių žurnalistų manijos viską fotografuoti, mėgautis žiauriausiais vaizdais, kuo plačiau pateikiant visas skaudžiausias smulkmenas, tarsi nepakaktų to, kas parašyta. O gal taip yra todėl, kad skaitytojai ar stebėtojai trokšta kaip tik tokių smulkmenų? Bet juk niekas niekada nereikalauja daugiau, negu jau yra pateikta. Šiuolaikiniai žurnalistai – kaip reta šiurkštūs su bet kuriuo iš tų, kuris pakliūva į bėdą ir jau nebeįstengia apsiginti ar pasislėpti nuo pašalinių, nors anksčiau nė už ką nebūtų leidęsis apžiūrinėjamas, kaip niekada nebūtų kieno nors – nesvarbu, pažįstamų ar svetimų žmonių – akivaizdoje pasirodęs su chalatanu ar pižama, nes jam tai nepriimtina. Kadangi, mano manymu, fotografuoti mirusį arba mirštantį, juolab žiauriai nukentėjusį asmenį yra nusikaltimas, piktnaudžiavimas ir didžiausia nepagarba tam, kuris ką tik tapo smurto auka arba tiesiog lavonu (nes jeigu dar galima į žmogų žiūrėti, vadinasi, tai tas pats, lyg

jis dar būtų ne visiškai miręs, todėl reikia leisti jam numirti iš tiesų, palikti šį pasaulį be liudininkų, o ne viešai, publikos akivaizdoje), nesiruošiu taip elgtis, kaip dabar visi esame verčiami, nenoriu žiūrėti į tai, į ką primygtinai dabar ragina ar net tiesiog verčia žiūrėti, ir nenoriu, kad mano akys prisidėtų prie tų šimtų tūkstančių smalsių, išsigandusių akių, kurios apžiūrinėja nuotrauką, o tuo metu kiekvieno ją žiūrinčiojo smegenyse tvinksi piktdžiugiška ir sykiu akivaizdaus palengvėjimo mintis: „Čia ne aš, o kažkas kitas. Tai ne aš, nes matau jo veidą, ir jis – ne mano. Skaitau jo vardą spaudoje, tas vardas irgi ne mano, nesutampa su manuoju, mano vardas – visai kitoks. Tai nutiko kitam, tai jis kažko prisidirbo, įsipainiojo į tamsius reikalus, matyt, negražino skolų arba kažkam pridarė daug žalos, todėl jį ir sumaitojo peiliu. Aš į tokius dalykus nesipainioju, neturiu priešų, esu atsargus ir protingas. O jei ir įsipainioju, jei ir suteikiu skausmo – manęs už rankos dar nenutvėrė. Laimė, numiriau ne aš, o kažkas kitas, kurio palaikai dabar demonstruojami ir apie kurį kalbama, vadinasi, esu saugesnis negu vakar, vakar išlikau gyvas. O šiam nelaimėliui neišdegė.“ Nė akimirką nekilo mintis tos naujienos laikraštyje ir tos nuotraukos, į kurią tik akį užmečiau, susieti su maloniu ir besišypsančiu žmogumi, kurį kas rytą matydavau pusryčiaujantį ir kuris – sykiu su savo žmona – nė pats neįtardamas darė man didelę paslaugą: pakeldavo nuotaiką.